

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Ormaetxea Iñarra

*Elgoibar,
Gipuzkoa
(1916-2011)*

Aurkibidea

Biografia

Eibarko Iraegi baserrian jaio zen, zazpi anai-arreben artean. Ama bertakoa zuen eta aita Aramaioko Kerizti baserrikoa. Bertso kantaria izan da bizi guztian, aita Julianek irakatsita. Hogeita hamar urte zituela, Elgoibarko Aizpizkarbekoa baserrira ezkondu zen, bertako Casto Agirregomezkortarekin. Hiru seme-alaba izan zituzten.

Zintak

EGB-061

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elortza, Kepa
- **Data:** 2010-03-17
- **Iraupena:** 49 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Agirre, Eli
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Txikitatik bertsotarako zaletasuna

- **Erref:** EGB-061/001
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:00:25. **Bukatu:** 00:02:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Umetan hasi ziren anai-arrebak bertsotan. Aitak ez zien uzten; baina, hala ere, egiten zuten. Erromerian ezagutu zuen senarra; baina, ezkondu arte, etxean egin izan zuen lan.

2. Ondoko baserrian soldaduak

- **Erref:** EGB-061/002
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:02:52. **Bukatu:** 00:05:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra iritsi zenean, gogoratzen da nola apurtu zituzten mendiko txabolak. Beraien etxean ez, baina ondoko baserrian egoten ziren soldaduak.

3. "Ni naiz bertsolaria" bertsoa

- **Erref:** EGB-061/004
- **Iraupena:** 0:00:29. **Hasi:** 00:08:40. **Bukatu:** 00:09:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Gaztetako bertsoa: "Ni naiz bertsolaria" kantatzen du.</p>

Transkripzioa

-Neskatillatxua ziñanian kantatzen zeben bertso bat...

NI NAIZ BERTSOLARIA

Ni naiz bersolaria

Artxiolakua

nere kontrarixua

Zuanetakua (zuenetakua?),

nahi dabena etortzeko

Gipuzkuakua

orduan joko-gu

kitarra majua.

4. Errepublikako sorreraren bertsoak

- **Erref:** EGB-061/006
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:10:32. **Bukatu:** 00:11:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>1931an Errepublikaren sorrerak sortutako poza adierazten duten bertsoak.</p>

Transkripzioa

ERREPUBLIKAREN SORRERARI

Milaz gaiñera beratzirehun

hogeitamaikagarren urtian

Errepublika sortua zaigu

Españiako partian,

ez det uste nik izango dala

guziontzako kaltian

alkarrengana gorrotu gabe

ondo konpondu gaitian.

Errege edo morroi beltz hori
egiña dute bialdu,
berrogetabost urte inguruan
hemen egin da mantendu
aspaldi samar batzuen partetik
egiña zuten ba saldu
Berriz honuntza agertzen bada
ez aterikan zabaldu.

Fermin Galan eta
Garcia Hernandez
biak ziran kapitanak,
Abenduaren hamalauetan
afusillatu zianak,
kristau gaiztuak eiten ditue
modu horretako lanak,
aber zer nahigabe hartuko
zeben haiek hazi zituanak.

Gogoratzian nere bihotza
egiten da erdiratu,
sasorik onenian horrela
mundua bihar lagatu.
Españia ta Euskal Herrixa
horrek digute salbatu.

Coronel Franco ere egin dute
kartzelara sartzen hasi,
toki horretan ez omen zeban
paraje ederra ikusi,
leiho batetik salto eginda
Prantzira jun zan igesi.
Orain Españan jan da pasean
nahi dan bezala da bizi.

Arioplano eder bat dauka
noranahi azkar juteko,
nahi duanian Prantziara ta
igual Portugalerako,
raia badaka mekanikua
makiña arreglatzeko,
horrebai badakala
burua defenditzeko.

5. Galan eta Garcia Hernandez militar errepublikazaleen ohorezko bertsoak

- **Erref:** EGB-061/007
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:11:34. **Bukatu:** 00:12:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Fermin Galan eta Angel Garcia Hernandez militar errepublikazaleak Jakan altxatu ziren 1930ean. Fusilatu egin zituzten monarkiaren aurka egiteagatik. Haien ohorezko bertsoak kantatzen ditu Mariak.</p>

Transkripzioa

Fermin Galan eta Garcia Hernandez
biak ziran kapitanak,
Abenduaren hamalauetan
afusillatu zianak,
kristau gaiztuak eiten ditue
modu horretako lanak,
aber zer nahigabe hartuko
zeben haiek hazi zituanak.

Gogoratzian nere bihotza
egiten da erdiratu,
sasorik onenian horrela
mundua bihar lagatu.
Españia ta Euskal Herrixa
horrek digute salbatu.

6. "Coronel Franco"ren bertsoak

- **Erref:** EGB-061/009
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:15:00. **Bukatu:** 00:16:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>"Coronel Franco"ren bertsoak.</p>

Transkripzioa

Coronel Franco ere egin dute
kartzelara sartzen hasi,
barru horretan ez omen zeban
toki ederra ikusi,
leiho batetik salto eginda
Prantzira jun zan igesi.
Orain Españañan jan da pasean
nahi dan bezala da bizi.

Arioplano eder bat dauka
noranahi azkar juteko,
nahi dabenian Prantziara ta
igual Portugalerako,
raia (?) badaka mekanikua
makiña-i arreglatzeko,
horrek bai badakala habilidadia
burua defenditzeko.

7. Bertso pupurria

- **Erref:** EGB-061/011
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:16:15. **Bukatu:** 00:18:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Fermin Galan eta Angel Garcia Hernandez militar errepublikazaleen ohorezko bi bertso kantatu ditu gorago. Orain bertso berriak gogoratu zaizkio. Beste multzo batzuetakoak izan daitezkeenak ere gehitu ditu.</p>

Transkripzioa

Bi kapitanen pasadizua
bihar det adieraztia,
Garcia Hernandez esposatua
Galan zan mutil gaztia,
gurasueri kostatzen zaie
seme ederrak haztia,
gero hola tiroz hillazi
hori da gauza tristia.

Xoxo beltz hori egunen baten
jaio zan gari tartian,
kaltia franko egin du horrek
Españiako partian,
ez det uste nik izandu dala
guziontzako kaltian,
alkarregana gorrotu gabe
ondo konpondu gaitian.

Errege edo morroi beltz hori
egiña dute bialdu
berrogeta bost urte inguruan
hemen ein degu mantendu,
aspaldi samar batzuen partetik
egin degu ba guk saldu,
berriz honutza agertzen bada
ez aterikan zabaldu.

Oandiokan ez omen dago
jentia ondo aseta,
ez dakianik baldin badago
zabalduko nik gazeta,
urtian zazpi milloi inguru
eramana du soldata,
hala ere ez da gizendu
kasta txarrekua da ta.

(...)

Horren tartian gehixago ere
badaude gizon gaiztuak

Hori pixka bat [...]
izan balitzaz prestuak.
Luziferreren eskolan daude
ondo estudiantuak,
modu horako negoziuan
dabiltza aberastuak.

Aitona zahar bat hoiien tartian
ez dago oso zuzena,
beste gauzarik geldituak
emon omen dio pena,
modu horretan betia dauka
diruakin almazena,
izenik ez det esango baina
hanka bat dauka herrena.

8. `Markesaren alaba´ I

- **Erref:** EGB-061/013
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:18:58. **Bukatu:** 00:20:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>"Markesaren alaba" kanta ezaguna. (hurrengo pasartean jarraitzen du)</p>

Transkripzioa

Zeruak eta lurrak
egin dituana...

Markes baten alaba
estudiantua
marinero batekin
enamoratua,
deskubritu gabarik
beran sekretua,
amoriua zeban
barrena sartua.

Egun senalle bat zan
goguan hartzeko
esan ziola honek
etxera joateko,
Lendabiziko hitzak
manifestatzeko,
Antonio zeuregaz
nago izeteko.

Nola esaten didazu
Juanita hitz hori
tentatzen ai zerala
traza badiruri,

ez zait zure gradurik
tokatutzen neri,
zuk ez egin burlarik
marineruari.

Eduki dezakezu
ongi sinistua,
aspaldian nauala
ni zuri gustaua
(?) Berriz egiteko
desanparatua,
hala egiten dezu
gaur juramentua.

9. `Markesaren alaba´ II

- **Erref:** EGB-061/015
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:20:58. **Bukatu:** 00:23:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>`Markesaren alaba´kanta abesten du. (aurreko pasartean ere abesten ditu bertso batzuk)</p>

Transkripzioa

1

Markes baten alaba
interesatua
marinero bategaz
enamoratua,
deskubritu gaberik
beran sekretua,
ampriua zeban
barrena sartua.

2

Egun senalle bat zan
goguan hartzeko,
esan ziola horrek
etxera joateko,
desio dedan hitzak
manifestatzeko,
Ai Antonio zuregaz
nago izateko.

3

Zela esaten didazu
Juanita hitz hori,
tentatzen ai zerala
traza badirudi,
ez zait zure gradurik

tokatutzen neri,
ez ixozu egin burlarik
marineruari.

4

Eruki dezakezu
ongi sinistua
aspaldian nauala
ni zuri gustaua,
ez zaitut nik utziko
desanparatua,
hala egiten dezu
gaur juramentua.

5

Konformatu ziraden
alkarren artian
ezkonduko zirala
hurrengo urtian,
eskolak ikesteko
bien bitartian
beraren herritikan
guztiz apartian.

6

Hola disponiturik
jarri ziran biak
kartaz entenditzeko
alkarren berriak,
formalidadiakin
jartzeko egiak
baiña lo ez ziran egon
ama horren begiak.

7

Ezin egon zan ama
hitz hori sufritzen
berihala hasia zan
kartak detenitzen,
intenzio haundiaz
ezkontza galdutzen,
Juanitak holakorik
ez zeban pentsatzen.

10. "Gabon jaietan..." bertsoak

- **Erref:** EGB-061/017
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:23:36. **Bukatu:** 00:24:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>"Gabon jaietan..." hasten diren bertsoak.</p>

Transkripzioa

1

Gabon jaixetan etxera joanda
lendabiziko berbia
ama etortzen jata atera
hemen da nere semia (bis)
Bilbo aldetik irabazian
pasa da urtebetia,
honek dirua ekarriko dit
badaukat esperantzia.
Ez dezu euki espero txarra
neure amatxo maitia.

2

Amari atzera kontestau bihar
neuk daukat asko penarik,
Bilbao aldetik aspaldi hontan
ez degu irabazirik.
Patronak daure karuak eta
erdixok lanik gabarik,
trena pagauta etxait sobratu
txakur txiki bat besterik,
hobe zenduen ein ez bazendu
neure moduko semerik.

11. "Patxiko Jaunari" bertsoak

- **Erref:** EGB-061/021
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:27:30. **Bukatu:** 00:28:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>"Patxiko Jaunari" bertsoak.</p>

Transkripzioa

1

Aizak Zabalako
Patxiko Jaunari
abixatu diola
berak lagunari,
Bizkaian Naparruan
hor dagoz beste bi
pruebak erakutsi
dezagun alkarri
onena zein dan
haietakuari.

2

Eskerrik asko dizut
hitz hori Patxiko,
enkargu hoietara

ez nozu jatxiko,
herriak ere ez dau
hori mereziko
lehen esan genduana
joka lenbiziko,
onena zein dan hantxe
degu ikusiko.

12. Fernando Bengoetxeari ateratako bertsoa

- **Erref:** EGB-061/023
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:29:54. **Bukatu:** 00:30:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Fernando Bengoetxeari buruzko bertsoa.</p>

Transkripzioa

Gure Fernando Bengoetxea
ehun urte da hil zala,
denpora askuan sentitzen det nik
hak utzi zeban itzala,
jaungoikuari eskatzen diot
nahi leukianak bezela,
haren anima irabazitta
zeruan ixan deixela.

13. Palankariei buruzko aitaren bertsoak

- **Erref:** EGB-061/024
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:30:28. **Bukatu:** 00:33:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Aitak Eibarko udaleko brigadan egiten zuen lan. Tabernetan egiten zuen bertsoetan. "Ni naiz bertsolarixa" aitaren bertsoek palankarien arteko apustu batez dihardu.</p>

Transkripzioa

-Ez, ez, nik, e, zenbat. Aitta gurian onduan gustua. Ni ez.
-Zure aitta bertsuetan kalerik kale edo plazaik plaza ibiltten zan edo ez?
-Bai. Brigadan ibiltzen zan gure aitta. Lana. Edo batian edo bestian
taberneruak garbittasunagaittik ixten ziu merixendia edo bazkarixa. Eta
haura han jota ke bertsuetan.

Ni naiz bersolarixa
Artxiolakua,
nere kontrarixua

Osbanetakua (?)
palanka izan dedilla
zortzi librakua,
nahi dabenak irtetzeko
probintziakua.

Munduan da lau parte
horren danen kontra,
iñork urten nahi badu
joten jat erronka,
zortzitik hamaseira
dabena palanka
arraian pasa gabe
eskubiko hanka,
zeiñek urriñoao jaurti
egin plazan marka.

Palankari ez danik
etxuat markatu
jokatzaille ez danak
ez predarik hartu,
hizbidiak horrela
dittugula hartu
kontra iñor badator
neuk ezin barkatu.

(errepikatzen ditu)

14. "Bertso berrixak jartzera noa"

- **Erref:** EGB-061/026
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:33:40. **Bukatu:** 00:34:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>"Bertso berrixak jartzera noa".</p>

Transkripzioa

Bertso berrixak jartzera nua
gusto dabenak aditu,
zergatik degu geure tartian
hamaikatxo bat meritu,
nola geran gu irabazixak
askok ezagutzen gattu

Nola mendian alkarregana
batutzen diran ardixak,
eta geu ere zazpi laguntxo
alkar estimaugarrixak,
ezaguturik daukaguz ondo
Bilboko tabernarixak.

15. "Behin batian Otxandixora" bertsoak

- **Erref:** EGB-061/028
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:36:04. **Bukatu:** 00:36:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>"Behin batian Otxandixora" bertsoak.</p>

Transkripzioa

Behin batian Otxandixora
gehixenok han izanikan
diru guztia kendu ziguten
merienda bat janikan,
eskerrak Bilbon ez daguala
holako tabernarikan.

Bakaillaia jan bagenduan be
zan ondo pagatutzeko
gero bersuok jarri genduzan
guziak ordaindutzeko,
nerek erosi ez zan palta ta
gu berriz pozik saltzeko,
uezabari bialdutsaguz
pote baten sartzeko.

16. "Joles eta joles" koplak

- **Erref:** EGB-061/030
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:36:59. **Bukatu:** 00:37:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>"Joles eta joles" koplak. Santa Agedak edo Gabonetako koplak dirudite.</p>

Transkripzioa

Joles ta joles etxekotxuak
nik joten dizut atia,
nik joten dizut atia eta
konsolatzeko jentia.

Ettxeko Andra Marixa
esango dizut egixa,
etxe hontako oilo pintanak
sapaixan dauka habixa.

17. Hainbat koplak

- **Erref:** EGB-061/032
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:40:08. **Bukatu:** 00:40:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Hainbat koplak. "Hasten banok hasiten bertso berriak kantatzen";
"Etxaburuan uztarri".</p>

Transkripzioa

Hasten banok hasiten
bertso berriak kantatzen
gogorik ezta [kankas]koko guziok
ipiñiko jittuat dantzatzen.

Etxaburuan uztarri
ura txorrotik ekarri,
hamalau urre txintzarri
eren neskata gazte politeri.

Agure zarrak errenka
hasi zituan bueltaka...

Bazuan hor.

18. "Belia dago haitzian", Santa Ageda koplak

- **Erref:** EGB-061/034
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:41:43. **Bukatu:** 00:42:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>"Belia dago haitzian" kanta. Santa Ageda kantaren zatia.</p>

Transkripzioa

Belia dago haitzian
beran gaixoko etxian,
etxe hontako maiorazkua
apenas dagon etxian.

Etxian bada etxian
ez da etorriko hutsian
esku batian arrautzak daukaz
bestian lukainka paria,
horri gutxi iritxitta
pezeta biko pagia.

19. "Larogeta hamalau urte daukadaz"

- **Erref:** EGB-061/036
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:43:43. **Bukatu:** 00:44:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

<p>"Larogeta hamalau urte daukadaz" bertso erdi inprobisatua.</p>

Transkripzioa

Larogeta hamalu urte daukadaz
dadukatela bizixa,
gure jainkuak badaki hori
naixena irabazixa
jaun zerukorrek
ematen badit
hara juateko grazixa,
bere onduan pasau nahi neuke
eternidade guzixa.

Belia dago aitzian
bere gaixoko etxian
etxe hontako etxeko andria
apenas dauka etxian.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-28

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com